Asiantuntijalausunto

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

HE 124/2024 vp

SAMS on suomenruotsalaisten valtakunnallisten vammaisjärjestöjen puolesta toimiva etujärjestö. Jäsenjärjestömme ovat FDUV, Funktionsrätt med ansvar, Förbundet Finlandssvenska Synskadade, Psykosociala förbundet ja Svenska hörselförbundet.

SAMS kiittää saamastaan mahdollisuudesta asiantuntijalausunnon antamiseen. Mielestämme on äärimmäisen tärkeää, että kaikilla nuorilla on matala kynnys ja kannustimia osallistua ammatilliseen kuntoutukseen, mikä edistää heidän työkykyään, koulutustaan ja työelämään osallistumistaan. Arvostamme sitä, että ehdotuksessa säilytetään nuorten mahdollisuus päästä ammatilliseen kuntoutukseen ilman, että heiltä vaaditaan sairaus- tai vammadiagnoosi. Meitä tosin huolettaa se, että osallistuminen valmennuksellisiin palveluihin ei enää oikeuta saamaan kuntoutusrahaa, mikä voi vaarantaa tämän tavoitteen.

Olemme hyvin huolissamme siitä, että sosiaaliturvan leikkaukset ovat kohdistuneet voimakkaasti nuoriin ja erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin. Siksi on tärkeää, että ehdotettujen muutosten vaikutuksia nuorten kuntoutukseen, koulutukseen ja työelämään pääsyyn seurataan ja arvioidaan huolellisesti. Vaarana on, että entistä useammat haavoittuvassa asemassa olevat nuoret jäävät ilman tarvitsemaansa tukea, mikä voi pahentaa syrjäytymistä ja eriarvoistumista. Olemme myös huolissamme siitä, että ehdotus saattaa viivästyttää ammatillisen kuntoutuksen aloittamista, koska päätöksenteko on entistä mutkikkaampaa.

Ehdotukseen sisältyy elementtejä, jotka voivat vähentää toimintarajoitteisten nuorten opiskeluhalukkuutta, lisätä opintojen keskeyttämisriskiä ja heikentää työllistymismahdollisuuksia opintojen jälkeen. Tämä on ristiriidassa hallituksen yleisten koulutus- ja työllisyystavoitteiden kanssa. Haluamme muistuttaa, että näiden tavoitteiden tulee koskea myös vammaisia henkilöitä. Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa on tärkeää kuunnella hakijoita ja arvioida huolellisesti heidän saamiaan palveluita. Se, että henkilö on kirjoilla jossain palvelussa ei välttämättä tarkoita sitä, että kyseinen palvelu olisi tehokas tai riittävä. Myös koulun tukipalveluiden käytännön toimivuuden arvioiminen on tärkeää. Vammaiset nuoret tarvitsevat usein monia yhtäaikaisia palveluita saavuttaakseen tavoitteensa.

Ehdotus kuntoutusrahan rajoittamisesta kolmeen kuukauteen kalenterivuodessa on ongelmallinen. Vammaisten nuorten on muita vaikeampi saada töitä opiskelutaukojen ajaksi ja huoli toimeentulosta voi vaikuttaa opintoihin kielteisesti ja johtaa opintojen keskeyttämiseen. Itsenäisesti asuville vammaisille opiskelijoille kuntoutusraha on tarpeellinen tulonlähde. Mielestämme kuntoutusrahan maksamista on jatkettava myös odotus- ja väliajalta.

Ehdotus siitä, että työstä tai yrittäjyydestä saatavat tulot yhdistettäisiin kuntoutusrahaan, voi johtaa siihen, että vammaiset nuoret eivät uskalla ottaa töitä vastaan tai perustaa yritystä. Työkokemus on tärkeää nuorten myöhemmän työllistymisen kannalta. Mielestämme kuntoutusrahan nykyiset säännöt tulee säilyttää.

Arvostamme sitä, että ehdotukseen sisältyy arvio sen vaikutuksista vammaisiin henkilöihin, mutta katsomme, että tämän arvion tulisi olla kattavampi ja monipuolisempi. Pitkän aikavälin vaikutusten huomioiminen on tärkeää, erityisesti jos vammainen nuori joutuu keskeyttämään opintonsa taloudellisista syistä. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös kuntoutusetuuksia koskevien muutosten ja sosiaali- ja terveydenhuollon leikkausten yhteisvaikutukset. Mielestämme tässä on kyse lyhytnäköisistä ja tarkoitustaan vastaan kääntyvistä säästöistä, jotka johtavat siihen, että tulevaisuudessa yhä useampi

vammainen henkilö on työmarkkinoiden ulkopuolella. Lisäksi viittaamme sosiaali- ja terveysministeriön tekemään yhteisvaikutusten arvioon, jossa todetaan, että muutosten merkittävimmät vaikutukset kohdistuvat jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin.

SAMS kehottaa lainsäätäjiä huolehtimaan siitä, että ehdotetuilla muutoksilla ei heikennetä nuorten vammaisten kouluttautumis- ja työllistymismahdollisuuksia. Korostamme, että on tärkeää, että kaikki asiaankuuluvat järjestöt otetaan mukaan päätöksentekoprosessiin sen varmistamiseksi, että YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa yleissopimusta noudatetaan kattavasti.

Dennis Rehn

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

Helsingissä 17.10.2024

Sakkunnigyttrande

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

RP/124

SAMS är en intresseorganisation som arbetar för de finlandssvenska riksomfattande funktionshinderorganisationerna. Våra medlemsorganisationer är FDUV, Funktionsrätt med ansvar, Förbundet Finlandssvenska Synskadade, Psykosociala förbundet samt Svenska hörselförbundet.

SAMS tackar för möjligheten att avge sakkunnigyttrande. Vi anser att det är av yttersta vikt att alla unga har låg tröskel och incitament att delta i yrkesinriktad rehabilitering, vilket främjar deras arbetsförmåga, utbildning och deltagande i arbetslivet. Vi uppskattar att förslaget bibehåller möjligheten för unga att få tillgång till yrkesinriktad rehabilitering utan krav på sjukdoms- eller funktionsnedsättningsdiagnos. Dock är vi oroade över att deltagande i coachningstjänster inte längre berättigar till rehabiliteringspenning, vilket kan äventyra detta mål.

Vi är mycket bekymrade över att tidigare nedskärningar i den sociala tryggheten har drabbat unga och särskilt utsatta grupper hårt. Det är därför viktigt att noggrant följa och utvärdera de föreslagna förändringarnas påverkan på ungas tillgång till rehabilitering, utbildning och arbete. Risken är att fler unga i utsatta situationer blir utan nödvändigt stöd, vilket kan leda till ökad utslagning och ojämlikhet. Vi är också oroade över att förslaget kan fördröja starten av yrkesinriktad rehabilitering på grund av en mer komplicerad beslutsprocess.

Förslaget innehåller element som kan minska funktionshindrade ungdomars vilja att studera, öka risken för avhopp och försämra möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden efter studierna. Detta är i strid med regeringens allmänna mål om utbildning och sysselsättning. Vi vill påpeka att dessa mål också måste omfatta personer med funktionsnedsättning. Vid bedömning av rehabiliteringens ändamålsenlighet är det viktigt att lyssna på sökanden och noggrant utvärdera de tjänster de får. Att en person är inskriven i en tjänst betyder inte nödvändigtvis att tjänsten är effektiv eller tillräcklig. Det är också viktigt att utvärdera hur skolans stödåtgärder fungerar i praktiken. Unga med funktionsnedsättning har ofta behov av flera samtidiga tjänster för att nå sina mål.

Förslaget att begränsa rehabiliteringspenningen till tre månader per kalenderår är problematiskt. Unga med funktionsnedsättning har svårare att få arbete under studieuppehåll, och oro för försörjningen kan påverka studierna negativt och leda till avhopp. För självständigt boende studerande med funktionsnedsättning är rehabiliteringspenningen en nödvändig inkomstkälla. Vi anser att rehabiliteringspenningen bör fortsätta att betalas även under väntetid och mellanliggande tid.

Förslaget att samordna inkomster från arbete eller företagande med rehabiliteringspenningen kan avskräcka ungdomar med funktionsnedsättning från att ta arbete eller starta företag. Arbetslivserfarenhet är viktig för att senare kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Vi anser att nuvarande regler för rehabiliteringspenningen bör behållas.

Vi uppskattar att förslaget innehåller en bedömning av effekterna på personer med funktionsnedsättning, men anser att denna bedömning bör vara mer omfattande och mångsidig. Det är viktigt att beakta de långsiktiga effekterna, särskilt om en ung person med funktionsnedsättning tvingas avbryta sina studier på grund av ekonomiska skäl. Bedömningen bör också ta hänsyn till de samlade effekterna av förändringar i rehabiliteringsförmåner och nedskärningar inom social- och hälsovården. Vi anser att det är frågan om kortsiktiga och kontraproduktiva besparingar, som kommer leda till att fler personer med funktionsnedsättning står utanför arbetsmarknaden i framtiden. Därtill vill hänvisa till social- och hälsovårdsministeriets sammantagna konsekvensbedömning där det konstateras att de

mest betydande konsekvenserna av ändringarna drabbar personer som redan befinner sig i en utsatt ställning.

SAMS uppmanar lagstiftarna att se över att de föreslagna förändringarna inte försämrar möjligheterna för unga med funktionsnedsättning att utbilda sig och etablera sig på arbetsmarknaden. Vi betonar vikten av att inkludera alla relevanta organisationer i beslutsprocessen för att säkerställa att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning efterlevs fullt ut.

Dennis Rehn

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

Helsingfors 17.10.2024